

SZÉPIRODALMI

ÉS

tudományterjesztő

HETILAP.

Felelős szerkesztő :

MEZŐFI VILMOS.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL :

Budapest, VII., Garay-utca 32. sz.

a hová a megrendelések intézendők.

Tartalom :

Mese a számról. (Vázsonyi Béla). — A tőke tíz parancsolata. — Csöd. (Emilia Zola).
A szicíliai bányászok. (Képükhöz). — Boldog éj. (Gárdonyi Géza). — Mihaszna András
közrendőr válogatott köpködései. — Miért nincs a pénznek szaga. — Hájasi Here
Tuhutum tőkepénzes és vállalkozó böffentei. — Feledni kell. (Kempfné Borostyán
Irma). — Szellemi hanyatlás. — Péter Naplopó titkos gondolatai. — Világkrónika.
Szerkesztői üzenetek.

Egyes szám ára 10 krajczár.

Előfizetési ára negyedévre 1.20 kr., félévre 2.40 kr.

Megjelenik minden vasárnap.

Figyelem!!!

Értesítés.

Figyelem!!!

A négy színben nyomott „Éljen a Szabadság“ című jutalomképünk már csak korlátolt számban áll rendelkezésre, éppen ezért figyelmeztetjük különösen vidéki előfizetőinket, hogy a képek átvételéről mielőbb gondoskodjanak. A képre a ráfizetés Budapesten 20 kr., vidéken 25 kr. Vidékről bélyegeken is beküldhető az összeg.

Bébel Ágoston 600 oldalas művét a „Nő a múltban, a jelenben és a jövőben“ Népolvasótár minden olvasója Budapesten 25 krajczár és vidékről 35 krajczár kezelési költség lefizetése után megkaphatja. Vidékről bélyegeken is elfogadjuk a könyv árakat.

*
A kiknek könyv, vagy kép nem jutott, megkaphatják a következő vasárnapokon a kihordótól, vagy egyenesen a kiadóhivatalban.

*
Tisztelt budapesti megrendelőinket kérjük, hogy a kihordónak füzeteket, saját érdekükben, hogy zavar ne támadjon, vissza ne adjanak.

*
Lakásváltozásról, kérjük megrendelőinket, haladéktalanul értesítsenek.

*
Elmaradt füzeteket legcélszerűbb a kihordótól, vagy levelezőlapon egyenesen a kiadóhivatalban Garay-utca 32 megreklamálni.

*
A Népolvasótár legközelebb egy gyönyörű, legalább ötven szebbnél-szebb képet tartalmazó Almanachcal, a mely a leghiresebb íróktól és költőktől hoz elbeszéléseket és verseket, íg olvasóinak kedveskedni. Az Almanachba a külföld munkásnépének legkiválóbb képviselői fognak cikkeket írni. Erre a diszes jutalom könyvre már jó eleve felhívjuk olvasóink figyelmét.

*
A „Népolvasótár“ a munkásnép lapja. Nem nyereszkedésre spekulál. Olvasni és terjeszteni erkölcsi kötelesség.

NÉPOLVASÓTÁR

3. szám.

Budapest, 1898. január 23.

II. évfolyam.

Szerkeszti és kiadja MEZŐFI VILMOS.

⊗ Szerkesztőség és kiadóhivatal Garai-utca 32.

Mese a szamárról.

Egyszer a jó szamár nagyon megrestelte,
Hogy olyan butának nézi a nemzetje.
Tanult tanulgatott: irt, olvasott, számolt, —
De hiába minden, tovább is szamár volt.
Megtanulta, tudta, hogy jogai vannak
Ott, a hol rá nehéz kötetmeket szabnak;
Hogy nem azért van csak, miképpen fát hordjon,
Zsákokat czipeljen, malmokat tiporjon, —
Hanem, hogy jogossan kívánna szabad,
— Hisz máskép a kemény munkában megszakad —
Mikép őt étellel, lakással ellássák —
S ne arra törjenek, hogy sirját megássák
Mondom: tudta mind ezt,- sőt sok mást is tudott.
Azért hát megtette sokszor hogy kirugott,
Ha eszébe jutott: mint bánnak a lóval,
Hogyan látják el zabbal, istállóval;
Miként simogatják, tisztítják, kefélik,
Becsülvén szőrének csillogó szép fényit
Mert bizony munkára annyit nem ért soha
Mint a szegény szamár, kinek oly mostoha,
Nemtelen bánásmód jutott osztályrészül
Mégis — a türelmes — sorsával kibékül,
Mihelyt a gazdája jó szóval illeti,
Mihelyest jövőre remény kecsegteti.
Igy élte napjait csöndes megadással, —
Munkába állott már hajnal — hasadással —
S csak akkor pihent el, ha nyugodni hagyták . . .
Soha sem követte a maga akaratját.
Zabszalma vagy kóró volt bár napi étke:
Zugolódás nélkül ézzel is beérte, —

*És ha ütlek volt is bére munkájának:
Békés természetje föl még így sem lázadt. —
Sokáig — a bárgyu — ezt hát mégsem bírta:
Ki is élhetne meg így agyonbusitva?
Egy reggel gazdája bizony arra ébredt:
Hűséges számara kinyujtá a négyet.*

— — — — —
*A vége? . . . No bizony másképp is lehetne,
A számár ugyanis okosbat tehetne, —
De mivel szép nevét olyan rég hordja már,
Most sem tagadja meg, hanem marad — számár!*

Vázsonyi Béla.

A tőke tíz parancsolata.

Első parancsolat.

Ezentul csak egy Istened legyen: a tőke.

Második parancsolat.

Ne élj vissza bizalmammal és ne törd, hogy az igazság, emberszeretet érzelmei uralkodjanak feletted, hanem egyetlen érzés irányítsa minden gondolatodat, egyetlen czél lebegjen mindenkor szemeid előtt: a haszonvágy.

Harmadik parancsolat.

Ne csak a vasárnapon, hanem a hétnék minden napján ünnepelj, ezért cserébe dolgoztasd berrabszolgáidat éjjel-nappal, sőt vasárnapokon is. Ellenben kiméld ökrödöt, tehenedet, hogy hosszú életűek legyenek és sokáig szolgálhassanak. Csakis ily módon tarthatod fenn és őrizheted meg uralmadat.

Negyedik parancsolat.

Tiszteljed atyádat és anyádat, hogy fajtád ki ne vesszen a földről. Berrabszolgáid családi életét azonban rontsd meg. Az asszony legyen versenytársa a férjnek és a gyermek törjön apja és anyja ellen a kenyérért folyó harcban.

Ötödik parancsolat.

Ne ölj, mert azzal a saját drága életedet veszélyezteted, hanem gyűjts magad köré egy halálrakész gárdát, a mely uralmadat megvédi és megrontja azokat, a kik ellened törnek, a kik nem akarják elismerni szent és sérthetetlen voltodat.

Hatodik parancsolat.

Ne légy házasságtörő, mert hiszen vannak szép és kívánatos hajadon proletár leányok a te számodra teremtvé. Ha azonban

mégis házasságtörővé lettél, szólítsd párbajra a megsértett férjet és puffantsd le, hogy a te becsületed ismét tiszta és mocsoktalan legyen.

Hetedik parancsolat.

Ne lopj olyformán, hogy Wertheim-szekrényeket törsz fel, vagy boltokat rabolsz ki, ellenben adj munkásaidnak néhány garast, ily módon azután évenként százezreket „megkereshetsz.”

Nyolczadik parancsolat.

Ne tanuskodj hamisan érdektársaiddal szemben, mert lásd jöhet idő, hogy szükséged, lehet rájuk, ellenben gyalázd és rágalmazd a másként gondolkodókat, a mennyiben érdekeid ellen törnek.

Kilenczedik parancsolat.

Versenyársadat minden uton-módon támadd. Semmiféle eszköztől ne riadj vissza, a mely előnyödet biztosíthatja és konkurrensedet megronthatja, mert ha azután elbukik mindene, háza, udvara, üzlete neked jut.

Tizedik parancsolat.

A proletárt, bérrabszolgádat minden tekintetben tedd jogfosztottá, hogy a rend és az erkölcs uralkodjanak, hogy vagyoned szaporodjék és uralmam, a tőke uralma, örökkétartó legyen.

Amen.

Csőd.

Irta: **Emile Zola.**

I.

Mikor a munkások reggel beléptek a gyár udvarára, a munkatermek hidegek voltak, mintha a halál szomorú árnyéka borítaná azokat. A nagy csarnok egyik sarkában a nagy gép némán és sötéten meredt égnek, vaskarikáival, aczélkarjaival. Mély buskomorság szállt fel az élettelen, mozdulatlan óriásból, a melynek zugó kalapácsai eddig életet keltettek a házban, mint valami nehéz munkát végző titánnak az érverése

A gyártulajdonos benyitott az irodába.

— Gyerekek ma nem lesz munka. Új megrendelés nem érkezett, a régieket visszavonták, az egész kocsikészlet nyakamon marad. Deczember hava, a melyre, mint földényre számítottam, tönkretesz. A munkát be kell szüntetnem.

Tekintete a munkásokra esik, a kik a holnap bekövetkező nyomor rémétől elhalványulnak. Ijedten néznek egymásra és a gyáros hangja remeg a belső izgatottságtól.

— Nem vagyok önös, gyermekeim, az én helyzetem épp oly borzasztó mint a tietek. Egy hét alatt ötvenezer frankot vesztettem és a munkát be kell szüntetnem; mert egy árva garasom sincs,

hogy a hó tizenötödikén esedékes kötelezettségeimet teljesíthessem. A mint látjátok, úgy beszélek veletek, mint a jó barát a barátjával. Holnap után itt lesz a bírósági végrehajtó. És ugy-e, gyermekek, ez nem a mi hibánk? Szívesen megkíméltelek volna benneteket e pillanattól, . . . ámde fájdalom, tönkrementem, nem tudnék nektek több kenyeret adni.

És kezét nyújtja a munkásoknak. Ezek szótlanul szoritják meg az ő jobbját. Aztán pár percig állva maradnak és kezüket ökölbe szoritva, mereven nézik feleslegessé vált szerszámaikat. Máskor, ebben az időben, a reszelők recsegetek és a kalapácsok verték hozzá az ütemet. Csőd! . . . Ez azt jelenti, hogy jövő héten husz-harmincz család ébezni fog.

A nők szemei forró könnyekkel telnek meg. A férfiak bátrabaknak akarnak látszani és egymást vigasztalják, hogy Párisban senkinek sem kell éhen halnia.

Aztán pedig, a mikor már a gyáros elment, egyenkint, sziv-szorongva, fuladozva hagyják el a gyártelepet, oly leverten, mintha a munka egy gyásházából jönnének. A nagy, néma gép, a mely ott sötétlik a sarokban, az a halott, kit gyászolnak.

II.

Kint az utcán a gyári munkás bolyong. Egy hosszú hét mult már el, munkát keresve jár még mindig ajtóról-ajtóra, hogy izmos testét legnehezebb dolgokra ajánlja föl. Zárt ajtókat talált mindenütt. Egyetlenegy sem nyílik meg előtte. A csőd a pinczelakások halálharangja.

Üres kézzel tért vissza. Hideg eső szitált. Páris oly sötét és szomorú ma, sáros leple alatt! A munkás tovább halad a szakadó esőben, alig érzi a cseppeket, csak az éhséget érzi, az emésztő éhséget, mely belsejét dulja.

Szédülő fejjel támaszkodik a Szajna hidjának egyik oszlopához, a melyen a tovarohanó hömpölygő hullámok fehér habja megtörik. Előrehajlik. A vad, csábító zugás csalogatja őt. De aztán felriad. Nem, ez gyávaság volna . . . és lassan megy tovább.

Az eső megszűnt. A villamoslámpák szikrácsóvákat csinálnak ki az ékszerészek kirakataiból. Ha egy ilyen ablakot betörne, egyetlen fogással évek hosszú sorára szerezhethetne kenyeret övéinek.

A fogadók étkező termeiben a lámpák ragyognak. A munkás eltámolyog a cukrászdák, hentes üzletek mellett és eszébe jut, hogy kétségbeesett feleségének és siró gyermekének ma reggel kenyeret ígért. Nem mer hazamenni, nem meri nekik megmondani, hogy hazudott. Hasztalan töpreng azon, hogy mit mondhatna nekik, hogy tovább tűrjenek és várjanak. Nem, kenyér nélkül nem maradhatnak tovább. Ő az erős ember, még tűrhet egy kicsit, de az asszony és a gyermek sovány és gyöngye.

Egy pillanatra az a gondolat villan meg agyában, hogy koldulni fog. De a hányszor egy ur vagy egy hölgy elhaladt mellette és kezét már feléjük akarja nyújtani, jobbjá megbénult, torka összeszorult, imbolyogva áll meg, úgy, hogy az előkelő járókelők megfordulnak és a „részeg embert“ megvető szemekkel nézik.

III.

Az asszony a kapu alatt várja urának hazatérését. Szegényke igen sápadt és vékony. A czérnaszál-finomságu, kopot kártonruha alig takarja gyöngye alakját. Fogvaczogva tipeg ide oda. Egész szegénysége a zálogházba vándorolt már. Az egyheti munkátlanság kiürítette a szekrényeket. A derékaljak utolsó löszörszárait is eladta már a zsbárusnak: már csak az üres vászon van meg. Azt kiakasztotta az ablakba, hogy a szél be ne hatoljon, mert a kicsike köhög.

Ő is keresett munkát, de hiába. Hitele kimerült; a pék, a fűszeres, a zöldséges kofa nem hitelez tovább, és a szegény asszony már ajtajuk előtt sem mer elmenni. Délután a nővérénél volt, de ott is oly nagy a nyomor, hogy láttára sirva fakadt. Távozáskor egy darab kenyeret ígért neki, ha — férje keresne valamit.

Nem jön. Az eső szakad. Szegény asszony a kapu alá huzódik. Nehéz cseppek esnek a fejére és a viz átáztatja vékony ruháját.

Időnkint egy kicsit türelmetlenné lesz és a rossz idővel daczolva, az utca sarkáig megy, hogy a várva-vártat lesse. Átázva kerül vissza és vizes fejét két tenyerével szárítja. A sietve haladók ide-odalökdösik. Félve lapul meg, hogy senkinek ne legyen utjában. Ugy érzi magát, mintha a városnak minden fénye és zaja ő rá zudulna. Szemben vele péküzlet van. Most eszébe jut alvó gyermeke.

Végre megpillantja férjét, a ki lassan sompolyog a házak mentén. Feléje rohan. — Nos? — kérdezi tőle aggódva.

Ő pedig némán horgasztja le fejét és az asszony halálsápadtan támoltyog föl a lépcsőkön.

IV.

A kicsike nem alszik. Fölébredt és a mécesnek kialudni készülő lángocskájába meredve, eltűnődik. Kinos, borzasztó gondolatok kifejezése látszik a hétéves gyermeknek koránérett, hervadt vonásain. Leül a láda szélére, a mely neki ágyul szolgál. Kis lábai reszketnek, keskeny, száraz kezeckéi görcsösen tartják a takarót a mellecskéje fölött. Gondolkozik.

Játékszerei sohasem voltak. Iskolába sem járhat, mert nincs cipője. Eszébe jut, hogy az anyja gyakran vitte a verőfényre sétálni. De az már régen volt. Azóta más lakásba költöztek és itt úgy érzi magát, mintha fagyasztó lehelet lengene végig a házon. Azóta mindig éhes. És elmereng egy rejtélyen, a melyet meg nem oldhat. Mindenki éhes? Azt hiszi, onnan van az, mert ő még kicsi, a nagyok már megszokták. A mama biztosan tudja, hogy mindenki mindig éhes, de ezt eltitkolják a kicsinyek előtt. Ha merné, megkérdezné a mamától, ki hozza tulajdonképp a világra az embereket, hogy éhezzenek.

És aztán nálunk minden oly régi és csunya. Szüette butorok, pusztá falak, a pincze- és padláslakások egész nyomora. És úgy érzi, mintha álmában meleg szobát és szép butort látott volna. És behunyja szemeit, hogy tovább aludjék. A sugarak, a

melyek lecsukódott szempilláin áthatolnak, arany felhőt szőnek belőle és ő oda vágyik. Ám a szél befúj az ablakon, a hidegtől megborxad és újra köhög.

Szemei könnyekkell telnek meg.

Máskor félt, ha egyedül maradt, de most, nem érti, minden közömbös reá nézve. Miután tegnap este óta nem evett, azt hiszi, hogy az anyja kenyérért ment le. És ez a gondolat szórakoztatja. A kenyeret kicsi, apró darabokba fogja vágni, morzsáinkint: óvatosan fogja elfogyasztani. Játsszani fog a kenyérrel. Óh, mily szép lesz az!

Anyja hazajön, atyja nyomban követi. Meglepetve nézi őket és kezeiket. És most mind a ketten hallgatnak, rövid habozás után énekelni kezd:

„Éhes vagyok . . . éhes! . . .“

Az apa egy székre rogy és tenyerébe temeti arczát, mialatt tompa zokogás tör ki belőle. A mama visszafojtja könyeit és a hogy csak tudja, elhelyezi a kicsikét. Betakarja mindenféle régi ronggyal, biztatja, hogy legyen jó gyerek és aludjék. A gyermek azonban, a kinek fogacskái vaczognak a hidegtől, nekibátorodik és vékony karjait a mama nyaka köré fogva, halkán rebegeve kérdezi:

— Mondd csak, mama, miért éhesek az emberek?

Z. P. Gy.

A szicíliai*) bányászok.

— Képünkhöz. —

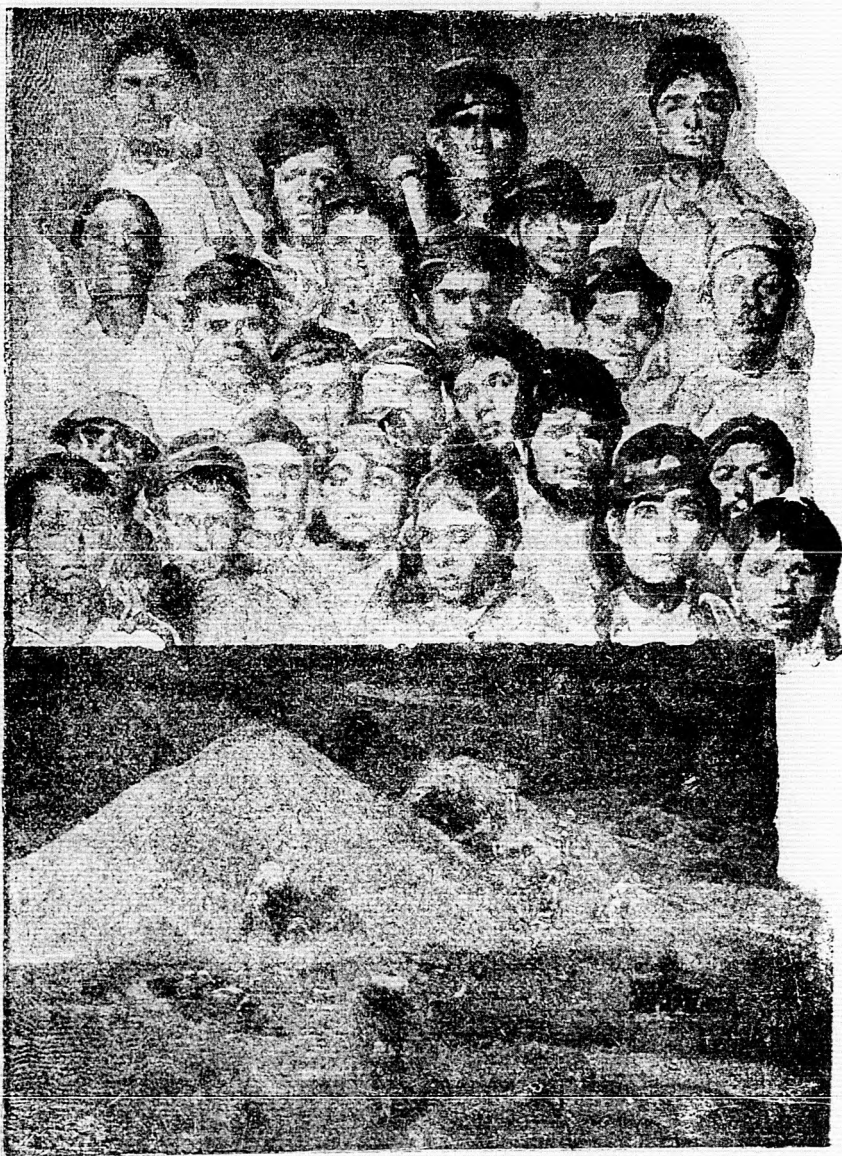
Egy jó könyvből adjuk kóstolólul ezt a rendkívül érdekes cikket, mely éles megfigyeléssel és közvetlen tapasztalatok alapján írja meg a szicíliai bányamunkások mozgalmát, mely annak idején oly élénk visszhangot keltett Európaszerte. Erdődi Béla dr. Budapest fővárosának tankerületi igazgatója írta azt a könyvet „Utazásom Szicília és Malta szigetén czímmel“.

Sokat olvastunk és hallottunk újabb időben arról, hogy rablóbandák elhurezolták a vidék földesurát és nagy váltságot követeltek szabadságáért. Hogy ezek a bandák nem valódi brigantikból**) állanak s nem mesterségből üzik a brigantaggiót, az kitűnik abból is, hogy idegeneket meg nem támadnak, ki nem fosztanak. Ezek a bandák szegény földmivesekből s pásztorokból verődnek össze, akik csak egyes zsarnok főurakra vetik ki hálójukat, azokra, akik őket elnyomják, megrövidítik. A tőlük kiérdemelt sarczra mint kiérdemelt, de meg nem kapott munkabérükre tartanak igényt. Tehát nem rablóbandák, melyek a vagyon és életbiztonság ellen törnek, hanem olyan szövetkezetek, melyek a tagjainkon ejtett sérelmekért bosszút állani és megtorlást gyakorolni igye-

*) Szicília : Olaszországhoz tartozó sziget.

**) Brigantik : rablók.

keznek. A kormány ismeri a bajokat, de nem siet azokat orvosolni. Koronkint, mikor az állapotok elmérgesültek, kiküldött ugyan biztosokat, de ezek megszokott módon jártak el. Felkeresték a polgármestereket vagy a csendőrparancsnokokat; ezektől kértek

Olasz bányászok. — A bányabejárás.

értesítéseket. Ezek alapján tették meg jelentéseiket, melyeket rendszeresen megnyugvással vettek tudomásul. Adolfo Rossi, a római Tribuna munkatársa, bejárta a szigetet s munkájában (*L'agitazione in Sicilia*) hajmeresztő dolgokat ír a nép elnyomtatásáról s arról a nyomorról, melyben az alsóbb néposztály színlődik.

Ugy ő, valamint Colajanni rikitó színekben ecsetelik különösen a bányamunkások állapotát. A bányamunkások bizonyos átlag bért kapnak a kiásott és felhordott kőmennyiségért, melynek ára újabb időben rendkívül hanyatlott. Ezek a bányamunkások (picconiere) a kiásott kőnek felhordására 10–18 éves fiukat fogadnak fel. Ezeket a szegény igavonó teremteseket caruso-nak nevezik. A carusik hátukra vetett kosarakban szállítják fel a kőnt a legmélyebb bányák üregeiből. Némely bányák üregei nagyon mélyen fekszenek, Rossi kiáltó színekben írja le több ily bányában tett látogatását. Egyikben háromszázötven méternyi lépcsőn kellett lemennie s azonfelül az üregek némely helyen olyan szűkek voltak, hogy csak csuszva lehetett átbujni rajtuk. Ő maga két óráig vesződött, a míg lement és onnan felvergődhetett. És ezt az utat átlag 35–40 kiló súlylyal megrakott kosarakkal kell megtenni a gyermekeknek. Lépten-nyomon találkozott vézna, majdnem hülye kinézésű alakokkal, kik a nehéz súly alatt görnyedve vánszorogtak fel és le a rozoga rossz lépcsőkön. Vézna testük vagy egész mesztelen, vagy csak vékony, rongyos köténnyel volt eltakarva. A nagy melegtől és fáradságtól kiverte testüket az izzadság. A picconierik érdekében áll, hogy az általuk kivájt kőmennyiség mihamarabb felkerüljön a bányákból s azért a teherhordó carusikat folytonos felügyelet alatt tartják és ütlegekkel hajtják a munkára. A fáradságtól összeroskadó caruso meg se pihenhet; mert ha bizonyos idő alatt meg nem teszi utját, ütleggel fogadja a picconierre. A szegény caruso valóságos rabszolgája a picconierének. Meg is vásárolja magának pénzen. A picconiere 100–120 lira előleggel fogadja fel a gyermekeket szülőitől. Míg a caruso ezt az előleget le nem fizeti, addig a picconiere hatalmában marad. De a lefizetés rendszeren sohasem történik meg. A caruso 15–30 soldot (a mi pénzünk szerint 30–60 krt) keres napjában, aszerint, amint ki mennyi anyagot képes felhordani. Vannak carusik, akik 12 soldit se képesek megszerezni. A jobb carusik átlag egy lirát (20 soldit) keresnek naponként; a 30 soldit keresők a legritkább kivételek közé tartoznak. Ebből a pénzből kell nekik élniök, ruházkodniök és ha telik, az előleget lefizetniök. A picconierik nem igen szeretik, ha a carusik törlesztik az előleget és azért újabb meg újabb előleget adnak nekik, aszerint, amint az elsőt részben törlesztik, csakhogy állandóan magukhoz kössék a szerencsétlen teremtményt. Ha valamely caruso az elesigázó munkát és a picconiere kegyetlenkedését már nem bírja s megszökik, a mi néha előfordul, úgy a hatóság visszahajtja őt zsarnok urához, mint a tulajdonába tartozó barmot. A szorgalmas caruso, akí el nem pusztul 10–15 év alatt, ha nyomoruságos keresetéből megtakarított annyit, hogy függetlenitheti magát s annyi pénzt összekuporgatott, hogy előleget adhat másnak; felcsap picconierének. Rabszolgából lesz rabszolgatartó. Törvény szerint csak 10 éves kortól kezdve volna szabad carusot fogadni; de sokan már 8 éves korban szegődnek be erre a foglalkozásra.

Hogy a nép a főurak elnyomásával szemben némileg javítsa

az állapotokat, hogy helyzetét csak valahogyan türethetővé tegye; vezetőinek kezdeményezésére szövetkezeteket (fascio) alapított. Ezek a fasciak hihetetlen gyorsasággal szaporodtak el az egész szigeten. De Felice Giuffrida, szocialista-párti országos képviselő és Garibaldi Bosco állottak különösen ezen mozgalom élén. Beutazták egész Sziciliát s a munkásszövetkezetek ügyében nagy és sikeres munkát végeztek. Az ő tanaik Sziciliában rendkívül termékeny talajra találtak. A munkásszövetkezetek szocialista elvek alapján keletkeztek. Az első szövetkezet De Felice kezdeményezésére 1780-ben keletkezett Cataniában, s négy év alatt száznál többre ment a számuk. Nemcsak a férfiak, hanem a nők is csatlakoztak a mozgalomhoz és lelkes hívei lettek. Magának Te Felice-nek leánya volt egyike a leglelkesebb és legbuzgóbb terjesztőknek. A hatóság eleinte közönyösen és kicsinyléssel nézte ezeket: de alig 3—4 év múlva a szerény kezdemény után be kellett látnia, hogy hatalmas tényezővel kell számolnia! Ezen idő alatt a szocializmas egész Sziciliát elfoglalta s már Olaszországba is átcsapott. A szövetkezetek működése erővel lépett fel a szigeten. Az olasz kormány ekkor megszállotta a szigetet 60.000 katonával, rácsapott a szövetkezetekre, elfogdosta azok fejeit, kihirdette az ostromállapotot s a vezetőket hadi törvényszék elé állította.

De Felice Giuffridát, a feláldozó szociáldemokratát, ez alkalommal 16 évi fegyházra ítélték a hóhérok.

A Sziciliában járt Erödi így fejezi be könyvét:

Szicilia szomorú állapotának és az elkeseredett közhangulatnak ilyenén való megismerésével élénk ellentétet képezett az a kép, mely szemünknél elé tárult, mikor a vasut ablakain kitekingettünk. Mindenütt a természet elragadó szépsége, mindenütt a mosolygó természet! Mintha így akart volna szólani hozzánk: Ne higyjetek ennek! vagy: hagyjátok e sötét képeket, gyönyörködjétek abban, amit saját szemetekkel szépet, elragadót láttok.

Felettünk a magas hegysorok, mély keresztvölgyekkel, melyekben buja tenyészetű mezők, viritó kertek, citrom és narancslugasok, körülkerítve aloe és indiai füge-sövénynyel. A fákat befutotta a repkény, futó rózsák és illatos kúszó növények borítják a kapukat és sziklákat. A keresztvölgyekben megnyílik előttünk a távol vidék, melynek sziklás halmain várkastélyok és városok házai fehérlenek. A völgyekben, a kövér legelőkön pásztorok legeltetik nyájaikat. Alattunk a mindig szorosabbra és szorosabbra szűkülő tengerszoros, vitorlás hajóival és gőzöseivel. A tengerszoros tulpartján Calabria magas hegyei hosszú sorban terülnek el. A tengerre meredeken aláereszkedő parton, mint fecskéfészkek csoportosulnak a helységek házai. A kép oly szép, oly elragadó, oly elbűvölő, hogy beillenék kis földi paradicsomnak. Ugy fáj lelkünknek, hogy az a nép, mely ennek a földnek a lakója, oly szánandó sorsban él, hogy e ragyogó ég alatti paradicsomban, ahol megelégedésnek, boldogságnak kellene laknia, nyomort és szenvedést találunk.

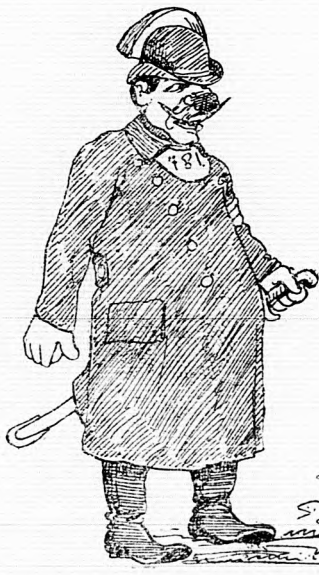
Boldog éj.

*Lepkeszárnyon szálló órák,
Boldog perczek voltak,
Miket együtt átálmodtunk
A virágzó hárs alatt.
Fenn az égen holdvilág volt
Lenn a földön némaság;
Az almafán a csalogány
Dalolta édes bánatát.*

*Átölelt fehér kezével,
Mint fát a folyóvirág,
És csókoktól ittasultan
Álmódtuk az éjet át.
Álom volt mindez valóban:
Elrepült a csalogány!
Azóta nincs szép holdas éj,
És nincs szerelmes szép leány.*

Gárdonyi Géza.

Mihaszna András közrendőr válogatott köpködései.

A multkó vasárnap meginn' bé akarunk fogni néhány szociálmiskát, mert az vót róluk, hogy a szavazati jogot akarják.

Mög is jelentünk a gyűlésbe a Baross-utczába.

Engöm odaállítottak a gyűlés végibe, hogy vigyázzak, ha valamelyik rendőt-lenséget csinál. Osztan mög is állottam a helyemet mindvégig es nagyba lestem, hogy kit vigyek be. Nagy csalódásba estem, mer mire vége vót a gyűlésnek, mind rendbe oszladoztak széjjel a szocziálmiskák. De hogy mégis ne mondja a naacsáság kapitány ur, hogy hiába lopom a napot, nyakon csiptem egyet az utczán, mert azt énekölte, hogy *éhség, nyomor van a szegény emberrel.*

Eljen

iratot,
népet

be kö
izgató

hát ér

ezt ne

szociá
aszon
én inl
is úgy
Osztár
pokoll

Ennek

pen

A rón

zelhet

egy h

kot m

kérdez

hogy

a csás

igen

ven es

vet ki

miatt.

táraba

nus c

A mikor má benn vót a dutyiba, azt kajátotta ki, hogy:
Éljen a magyar szabadság!

— Helös, mondtam én neki, ez osztán az igaz szó!

*

Markomba nyomott egy munkás a multkor a poszton egy iratot, a melybe az vót, hogy a szociálmiskák is hazafiak, mert a népet tanítják és a szavazati jogot akarnák.

Aszondom neki, hogy én ezt nem olvasom el.

— Má mé nem.

— Azé mer a kapitány ur mondta, hogy a szociálmiskákat be köll kísérni, ha izgatják a népet. Hogy hát valahogy föl ne izgatódjak, őt is bevitem a dutyiba.

Benn aszonták neköm a kapitány mög a parancsnok, hogy hát értöm a mestörségemet.

Hát'szen értöni értöm, csak azl nem értöm, hogy mé köll ezt nekem így nagyon érteni.

*

A kutya áldóját. Hallom, hogy a Dunántul is vannak mán szociálmiskák, mer ott is nagyon óvassák az Népszavát. Mán aszondom, hogy ha ez így tart, leköszönök a tisztségömrü. De má én inkább hagynám a szociálmiskákat békösséggel. Mert utójára is úgy lösz, hogy mindön szocziálmiska mellé egy röndért állitanak. Osztán csak azt nem birom én fölfogni észsze, hogy hunnan a pokolbú szednek annyi röndért össze.

Mán ennek csak a kapitány ur a mögmondhatója.

Miért nincs a pénznek szaga?

Régi közmondás, hogy a pénznek se hazája, se szaga nincs. Ennek a közmondásnak az eredete a következő:

Septimius Severus idejéböl való ez a közmondás, a kit éppen Akvinkumban kiáltottak ki a római katonák császárnak. A rómaiak ez uralkodója nagy pénzember volt s minden elképzelhető dologra adót rótt. Egyszer az utczán sétálva látta, hogy egy helyen, a mit ma illemhelynek mondanának, valami folyadékot mérnek s árulnak iparosembereknek. Oda ment a császár s kérdezősködött a dolog felöl, mire azt a felvilágosítást kapta, hogy a posztókereskedök veszik ezt a folyadékot jó pénzért. Erre a császár néhány nap mulva kivetette az illemhelyadót.

Ez a különös adó nagy csodálkozást keltett Rómában s nem igen tetszett az embereknek. A kis Antoniust, a ki Caracalla néven császár lett, társai boszantgatták, hogy az apja milyen adót vet ki. Bántotta a fiut ez s szólt is az apjának a különös dolog miatt. Septimius Szeverus erre karonfogta a fiát s bevezette kincstárába. Felbontott egy zsák aranyat, kivett belöle egyet s Antonius orra alá tartotta.

A fiu szagolta, szagolta az aranyat, de hiába, nem volt an-

nak szaga. Erre így szólt hozzá az apja: No lásd fiam, ez a zsák arany éppen az illemhelyek adójából folyt be, de szaga nincs.

Igaza volt annak a császárnak.

A pénznek igazán nincs szaga . . .

Mert ha volna, nagyon sok kizsárolt munkás vérén szerzett aranyon megéreznék a verejték és a vérszag.

Hájas Here Tuhutum tőkepénzes és vállalkozó böffenetei.

Azt mondják a buta munkások, hogy a munka élet. Én meg azt mondom, hogy a munka öl és a tőke éltet.

A ki nem hiszi, nézzen meg engem. Én sohasem dolgozom és mégis jól élek.

*

Hja nem mindenkinek van annyi esze mint nekem. Az én eszem: a *pénzem*, a mely a Wertheim-kasszát tölti meg. Igaz, hogy ha elfogy a pénzem, *megszűnik az eszem* is, de éppen erre vigyázok és kamatoztatom tőkémemet.

*

Minden tőkepénzes helyett dolgozik a *pénze*. No én el-

mondhatom magamról, hogy az én pénzem sokat dolgozott helyettem, mert egyik millióm mindig meghozta a másikat és énnekem csak a millióimat kellett számon tartanom.

*

Azt már sokszor hallottam, hogy a pénznek meg kell haljania a tudomány előtt, de én erre nem sokat adok. Mert ha én nem adok pénzt a városnak, nem pártolhatja a tudományt. Innen is látszik, hogy én, azaz a tőkém az ur a városban és a tudomány semmi.

Azért hát éljen a tőke és a rebach!

*

Rebach a világ, tőke az élet. Minekutána a rebach és a tőke otthonosak nálam, enyém a világ és az élet.

*

Minden tőkésnek számolnia kell papirjaival, mert gyakran megesik, hogy a papirok esnek. Csakhogy ez nálam ki van zárva, mert a papirok esését és emelkedését én határozom meg. Innen van aztán, hogy ha én akarom, az egész városban esnek vagy emelkednek a papirok.

Szidnak is érte a börziánerek. Erre sem adok sokat. Hanem gyönyöködöm benne, hogy az én tőkém, mely a városban a legnagyobb, milyen nagyszerű változásokat tud létre hozni.

Noch einmal: *Éljen a tőke és a rebach!*

A meddig a tőkém él, én is élni fogok.

Feledni kell . . .

*A hervadó bokrokban
Nincsen madársereg,
Az őszi szél, ha lebben
Halvány levél pereg
A csüggeteg virágot
Bevonja leplivel,
Mig uj tavaszra támad . . .
Feledni kell!
Feledni kell!*

*Elhagyva csüng a fészek
Kopár gallyak között,
Lakója már a vészek
Előtt elköltözött.
Hol a család esicsergett
Bohó szerelmivel
A szél avart rezeitett . . .
Feledni kell!
Feledni kell!*

*Fakó fű közt a csermely
Csobogva nem szalad,
Hideg, kihült kebellet
Oly csendes ott alatt,
A jégbilincsbe zárva
Csevegve nem szökell,
Miként a szív, ha árva . . .
Feledni kell!
Feledni kell!*

*Haló sugár szűrődik
Komor felhőkön át
Köd száll le a mezőig
S megüli bérczfokát,
Csillagtalan sötétre
Borul az éjlepel,
Mint szív, ha nincs reménye . . .
Feledni kell!
Feledni kell!*

Kempfné Borostyán Irma.

Szellemi hanyatlás.

— A jövő kulturája. —

A magyar *irodalom* és *művészet* esztendők óta hanyatlik. Az akadémia színműpályázatain a díjat csak az „*aránylag legjobb*” műnek ítélik oda. A tudományos művekre kitűzött pályázatok nagyobbára meddők maradnak. A pályadíjat nem lehet kiadni, mert nincs pályázó mű. A művészi alkotásokról nem is lehet beszélni. A magyar képzőművészet már évtizedek óta pang. A budapesti *opera*, melynek az ország legelső műintézetének kellene lennie, esztendők óta csak teng-leng és a tönkremenés útján van. És ilyenek az állapotok mindenütt, nemcsak Magyarországon.

A proletárság követelései, céljaival és törekvéseivel mindinkább előre nyomul. A politikai életben a proletárok ma már hatalmas szerepet játszanak. Természetes következménye a ténynek azon kísérlet, hogy a proletárság által támasztott új szellem hatással legyen a művészeti életre is. Hogy a szellemi kulturából (közművelődés) a proletár osztályharczából megszülemlő, új világban új szellem uralkodjon.

Es kevés kell, hogy ez ténynyé váljék. Az új kultúra zászlóhordozója csakis a proletárság lehet. Azonban a tudatlanság, az éhség és a nyomor nem azok az eszközök, melyek kívánatossá teszik a szellemi változást. Ha nem történik oly intézkedés, mely a romboló eszközök hatását megakadályozza, úgy nyilvánvaló dolog, hogy ezek már csirájában elfojtanak minden kulturális (közművelődési) mozgalmat. Ha szemügyre vesszük a történeti tények összefüggését, a politikai osztályharczokkal, úgy el lehet feledni azt, ami a proletár osztályharczokat minden egyéb dologtól megkülönbözteti.

A proletár osztályharczok különös ismertető jele az, hogy a történelmi fejlődésnek nem kezdetleges fokát, hanem annak befejezését képezik. Nem új osztályuralmat létesítenek a proletárok, hanem megszüntetik a divó osztályuralmat.

A polgárság már gazdasági és ennek következtében kulturális tényező volt, midőn hatalmáért, fenhatóságáért küzdött. Az új társadalmi alakulás ekkor már be volt fejezve és a küzdelem be volt fejezve és a küzdelem tisztán a politikai célok eléréseért történt.

A tőke a politikai uralomra törekedett, hogy gazdasági állását megerősíthesse. A proletárság azonban nem arra törekszik, hogy a mostani gazdasági állását juttassa uralomra, hanem tisztán arra céloz, hogy amannak uralmát megdöntse.

Tehát a kapitalizmus (tőkeuralom) gazdaságilag már létezett, midőn politikai forradalmi végbementek. Ezzel szemben a proletárságnak előbb egy politikai változást kell előidéznie, hogy kihasználván a termelés fejlődését, megteremtse a szocializmus gazdasági alapvonásait. Ha ez megtörtént, akkor lehetséges lesz, hogy megfogamzék egy új kultúra. Ez a kultúra azonban nem lesz proletár-kultúra, mert már akkor nem lesz proletáriátus.

Mivel az uralkodó polgári osztály már feloszlásnak indult és erőinek vesztesége napról-napra tisztábban látható, ennek következtében az irodalom és művészet sem meritheti már életerejét ezen társadalomból. És mivel a jelenlegi történelmi időszak semmi összefüggésben sem áll a történelmi jövő különféle alakulásaival, úgy nagyon valószínűnek látszik, hogy az irodalom és művészet elszakadt a társadalomtól. A művészek és költők el vannak szigetelve és tökéletesen magukra utalva. Így származik az eredetiségdüh, a csudálatosra, a szörnyűre való örült hajszejáték a kifecszemodott képzelettel, az alakkal, formával való kaczerkodás, az értelmetlen szózavar, a melylyel a tartalom ürességét akarják eltakarni. Ez a lényege és az eredete a hanyatlásnak.

E dekadens (hanyatló) kulturába kell sorolni az „ifju Németország”-ot, a naturalistákkal, a veristákat és mindazon irányu írókat és művészeket, a kiket a művészetben megkülönböztetünk. Ők zárják be a régiek kapuit. Nem illenek be az új társadalom keretébe. De mit nyújtanak ők nekünk? A nép nyomorának leírását. Az új társadalom bizonyára jobbat fog találni annál, hogy egykori nyomorával foglalkozzék. Már abban a pillanatban, midőn a politikai hatalom a proletáriátus kezébe kerül, hogy a társadalmat megváltoztassa, mást fog látni és hallani, kívánni, mint azon nyomornak ecsetelését, mely alatt eddig sinylődni kellett.

Ezen polgári kultura napjai ép úgy, mint a kapitalisztikus termelési rendszer napjai meg vnnak számlálva.

A megoldás csak az: El a tőkével és el a proletársággal! Ennek romjaiból fog kikelni az új gazdasági, politikai es kulturális világ!

Páter Naplopó titkos gondolatai.

Az én családom igazán az Urat szolgálja, mert valamennyien papok lettünk. Pap volt apám, öcsém. bátyám. én, no meg a Jutkámnak a fia is. Nem sokra vittük valamennyien, csak a plébánosságig, meg a káplánságig. De a Jutkám fiából, mernék fogadni, hogy püspök lesz, mert az *legkevesebbet* szeret dolgozni közöttünk és a legjobban szereti a bort.

*

Papnak lenni szép és dicső gondolat, kivált ha bakfisok és fiatal menyekék töltik meg a gyóntatószéket. Csakhogy némelyiknek hiába prédikálunk: nem érti meg az embert. Az ilyeneket aztán fiatal káplánokkal gyóntatjuk.

*

Sokan azon török a fejüket, hogy szabadjon a papoknak megnősülniök, mert azt mondják, hogy a nőtlenség természetellenes és kártékony az egészségre. No, ezeknek csak aszondom, hogy jobb lesz, ha hallgatnak. Én sem vagyok nős, csak a Jutka van a házamnál és még-em élek *természetellenesen*.

*

Három menyecske ígéretet tett, hogy eljön velem a radnai szent bucsura. No, gondoltam magamban, ezeknek most már jó lesz bucsuzni a családi élettől, mert *három káplánt* is viszek magammal.

*

A legfiatalabb káplánról rossz hír van a faluban. Egyszerre három menyecske ajándékozta meg porontyokkal. No, nem baj, papokat nevelünk az istenadtákból.

*

Aki vizet iszik a sült halra,
Nem való az papi hivatatra.
Aki vizet önt a borba
Istennyila csapja orrba.

Jó bor a világon a legjobb portéka,
Aki vizet iszik, ökör az, vagy béka.
Reggel, délben, éjszaka bor dukál
[a papnak,
Kis papok is szívesen megiszszák,
[ha kapnak.

*

Édes kedves gólya madarak, ne engedjétek a kisdedeket hozzám jönni.

*

Ha püspök nem lehetek, török császár szeretnék lenni.

*

Eltávozik a gólya a fecske, de a papok esze nem távozik el, mert nincs.

*

Imádkozok ellenségeimért, hogy minél előbb meglássák az az örök világosságot.

*

Minden fa pedig, amely gyümölcsözik a papoknak gyümölcsözzék és minden szép asszony a papok által másnak gyümölcsözzék.

*

Az én legfőbb erősségem a pálinka, mert az butítja el a népet.

B á t
mell
és e

egy
jong
zajor

hold
és m
letar

egy
mag

ben
elhar
voln
gyöz

műv

kinel
telve
jelen
szem
igéri

Verti
fagy

lett.
tatlan

egy
közül

több
kutya

temb
pánc
tány

Világkrónika.

— **Elsülyedt hajó.** Az Adria tengerhajózó társaság Bátorhy nevű hajója az irországi partok mentén, Port-Podridge mellett, száztiz tengeri mértföldnyire Glasgowntól zátonyra jutott és elsülyedt.

— **Szétugrasztott gyűlés.** Az „Astro“ című román egyesület gyűlését a főszolgabíró betiltotta. Erre a románok zajongani kezdtek, mire a csendőrség puskatussal szétverte a zajongókat.

— **Erdő-panama.** Ripinye és Najdánka községek ötezer hold fenő-erdéje egészen elkallódott a szolgabíró, a főszolgabíró és még néhány megyei előkelőség kezei alatt. A panama-hősöket letartóztatták.

— **Lezuhant vonat.** Teiningen és Herblingen között egy gyorsvonat kisiklott. Két személykocsi lezuhant a három méter magas töltésről. A vonat tizennyolcz utasa közül hét megsebesült.

— **Gyermekek veszedelme.** Temes-Remete községében nemrég kiütött a kanyaró-járvány s rövid idő alatt annyira elharapózott, hogy alig van a községben gyermek, ki meg ne kapta volna. A betegségnek már több halottja is van. A kórorvos nem győzi a betegek látogatását.

— **Tokio szellemi nagyság.** Egy uriember egy napjában hat hasábon keresztül foglalkozik Tokio ló magas műveltségével és a többi között így ír:

„Tokio jeles állat, önálló individualitás a maga fájában; a kinek alkalma van őt most boxjában láthatni, dicsérettel van eltelve az ő szellemi nagysága felől. Ha névnel szólítják, azonnal jelentkezik, feléd jön, kívánatra nyelvét mutogatja és remek szép szeme majdnem emberi értelmességről regél.“ A tárczairó megígéri, hogy a tárczának folytatása következik.

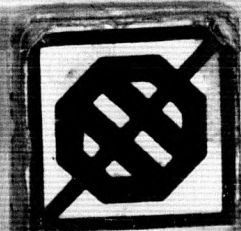
— **Viharok.** Róma környékén, Milazzóban, Messinában, Verticiziben nagy viharok dultak. Több helyütt sűrű havazást erős fagy követte.

— **Öngyilkosság.** Bécsben egy gazdag gyáros öngyilkossá lett. Tettét azért követte el, mert sok évi betegségét gyógyíthatatlannak nyilatkoztatták ki.

— **Rohbanás.** Lauerban egy kereskedő üzletében felrobbant egy rakéta. Szerencsére emberélet nem pusztult el; a tettesek közül hármat fogtak el.

— **Vesztett kutya garázdálkodása.** Meidlingben több embert a nyílt utcán mart meg halálosan egy kóbor vestett kutya. Az áldozatokat kórházba szállították, a kutyát agyonverték.

— **Hajók összeütközése.** Kiel közelében a „Württemberg“ pánczélos hajó könnyen nekiütődött a „Brandenburg“ pánczélos hajóhoz. A szerencsétlenségnek elejét vette a két kapitány léletjelenléte.

Szerkesztői üzenetek.

K. Dénes, géplakatos Budapest. Legyen nyugodt változatosak lesznek állandó alakjaink. Örülünk, hogy tetszenek önnek. A küldött „böffenetek“ közül egyet, amint látja felhasználtunk.

R. Imre, Budapest. Nagyon erősek. Nőolvasóinkra no meg a jó izlésre való tekintettel olyan szavakat nem adhatunk a Páter Naplopó szájába.

T. Józsefné Kecskemét. Örvendünk, hogy Pista bácsi mondásai tetszenek önnek, majd gyakrabban megszólaltatjuk a két igazmondót.

L. Imre Budapest. Ön azt kérdi hogy a Páter Naplopó élő ember-e? Az. Még pedig nem egy, hanem igen sok élő testvére van az Urban.

Többeknek. Jutalomképeket és könyveket csak a pénz előzetes beküldése után küldünk a vidékre.

H. Béla Budapest. Megteheti.

J. Sándor, Jászváros. Nem küldünk többet, mint a mennyiért pénzt küldött.

D. Imre, Debreczen. Elkésett azért maradt ki.

D. Dániel, Budapest. Költeményeket nem kérünk. Van nekünk elismert jó költőktől elég.

K. Dénes, Budapest. Mihaszna szépen köszöni. Csak minél többet kér.

*

A legmelegebben ajánljuk minden olvasónknak „Weitling Vilmos a legelső német kommunista élete és tanítása“ című munkát, a mely most jelent meg és kapható példánya 25 krajczárért a Népszava könyvkereskedésében Wesselényi-utca 19/b. A megrendelést a Népolvasótár kiadóhivatala is szívesen közvetíti. Ez a munka Jézus Krisztusról szól és bebizonyítja, hogy Jézus volt a legelső szocialista. A 160 oldalas, csinos kiállítású, Jézus két arcképevel díszített munka elmondja a szervezkedett munkásnép felfogását a harczról, vallásról, istenről, államról stb. Vonzó, érdekfeszítő, tanulságos és különösen vallásos kedélyekre megfizethetetlen becsü. Irta: Mezőfi Vilmos.

Munkásember olvassa és terjeszti a „Népszava“, „Népjog“, „Népszabadság“, „Népakarat“, „Népjólét“ című pártlapokat.

*

Tisztelettel kérjük lapunk előfizetőit és barátait, hogy a „Népolvasótárt“ a legszélesebb körökben terjesszék. A Népolvasótár csak úgy állhat fenn, ha minden önzertes munkás és munkásnő támogatják. Ámde nem elég az, hogy csak magunk járattuk, hanem feltétlenül szükséges, hogy másokat is járattassuk rábirjunk. A „Népolvasótár“, — eddig is beváltotta ígéretét, hogy tartalmasabb és céljában megfelelőbb lesz. A mily arányban nő olvasó közönségünk száma, abban a mértékben lesz azzá a Népolvasótár, a mit maga elé tűzött: a munkálkodó népnek az éiet minden körülményekben igaz és őszinte barátjává.

Budapest

Láncz
(Rába
(Képi
latai.
küli r
bella